



INSTYTUT HISTORII PAN	
Wpłynęło: 17.09.21	Znak: papier
Ref:	Zał:

Katowice, 12 września 2021 r.

dr hab. prof. UŚ Dariusz Rolnik
Instytut Historii
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Bankowa 11, 40-007 Katowice

Recenzja dorobku naukowego dr Andrieja Macuka,
w tym tzw. osiągnięcia naukowego pt. *Грамадска-палітычная жыццё Вялікага Княства Літоўскага ў часы бескаралеўя 1733–1735 гг.* Мінск: Беларуская навука, 2020 (*Życie polityczne Wielkiego Księstwa Litewskiego w okresie bezkrólewia 1733–1735*)

Dr Andrej Macuk w 2005 roku uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy: *Rywalizacja fakcji magnackich na ziemiach białoruskich WKL o dominację polityczną 1717–1763*, która została później opublikowana drukiem. Niestety, kiedy i gdzie ukończył studia magisterskie z autoreferatu się nie dowiemy. Wynika z niego, że zatrudniony został dopiero po obronie doktoratu jako młodszy pracownik naukowy w Instytucie Historii Narodowej Akademii Nauk Białorusi i z tą jednostką, gdzie był zatrudniony jako „czołowy pracownik naukowy”, był związany do 2020 roku. Obecnie afiliowany jest do Europejskiego Uniwersytetu Humanistycznego w Wilnie.

Charakterystyka dorobku naukowego

Na dorobek naukowy A. Macuka po uzyskaniu stopnia doktora – w okresie od 2005 do 2021 – składają się trzy monografie (w tym tzw. osiągnięcia naukowe), dziewięć rozdziałów w monografiach i dziesięć artykułów w czasopiśmie. Dodać do tego należy udział w opracowaniach spisów urzędników województw Wielkiego Księstwa Litewskiego: trockiego, połockiego, mścisławskiego i brzeskiego. Pod jego redakcją ukazała się jedna monografia zbiorowa: *Parlamentaryzm w Wielkim Księstwie Litewskim w XVIII stuleciu. W zestawieniu: „Spis artykułów opublikowanych po obronie doktoratu”* A. Macuk wymienia kolejne swoje rozprawy o charakterze



naukowym, łącznie jest ich wskazanych 90. Część z tych tekstów A. Macuk opublikował poza Białorusią w Polsce (m.in. w „Przeglądzie Historycznym”), Rosji i na Litwie oraz Ukrainie. Przed uzyskaniem stopnia doktora uczestniczył już w pracach zespołu prowadzonego przez prof. Andrzeja Rachubę, gdzie pomagał w opracowaniu spisu urzędników województwa wileńskiego oraz spisu deputatów *Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego*. Do doktoratu opublikował sześć artykułów w czasopismach i monografiach wieloautorskich. Łącznie dorobek naukowy A. Macuka mierzony liczbą autorskich publikacji – to 115 artykułów, 3 książki – należy ocenić bardzo pozytywnie. We wskaźnikach naukowych znaczenie tego dorobku nie jest odpowiednio wyeksponowane, Impact Factor – 0,024, liczba cytowań – 23 (autocytowań – 2), indeks Hirscha – 2, ale wynika to z niedoskonałości tych instrumentów oraz faktu, że większość tekstów A. Macuk opublikował na Białorusi w wydawnictwach nieindeksowanych. Aktywny udział w pracach nad spisami urzędników WKL (wykonawca w grantach) tę ocenę może jeszcze podwyższyć, to nie tylko kwestie warsztatowe, ale poznanie badanej epoki.

Podobnie wysoko należy ocenić jego udział w konferencjach. Do obrony doktoratu, w latach 2002–2003, z referatami wystąpił cztery razy. Natomiast po obronie, począwszy od 2007 roku brał udział z referatami w 51 konferencjach na Białorusi, w Polsce, Rosji i na Litwie. W znacznej części były to konferencje międzynarodowe i, co wynika z monografii wieloautorskich opublikowanych po tych konferencjach, jego referaty były na dobrym poziomie. Z pewnością A. Macuk jest badaczem znanym poza Białorusią, w Polsce i na Litwie.

Zainteresowania badawcze habilitanta

A. Macuk przez cały czas swej aktywności naukowej koncentruje się na czasach saskich 1696–1764 i tę epokę sukcesywnie rozpoznawał, choć jego uwaga koncentrowała się na panowaniu Augusta III, to jednak i okres panowania jego ojca zna bardzo dobrze. Habilitanta interesowały w tym okresie przede wszystkim kwestie związane z Wielkim Księstwem Litewskim /dalej WKL/, do Korony odnosił się rzadko. Tematycznie koncentrował się na szeroko pojętych sprawach politycznych związanych z funkcjonowaniem WKL i życiu publicznym szlachty. Sejmiki, tworzenie stronniactw, sojusze polityczne, powiązania klientelne wypełniają treścią jego publikacje. To pozwoliło mu te kwestie dobrze rozeznaczyć i wiele z nich szczegółowo przedstawić. Można jednak wyrazić pewien żal, że inne problemy, te natury społecznej czy ideologicznej, w pracach A. Macuka traktowane są marginalnie. Kwestie np. miast, ich znaczenia i rozwoju w WKL pojawiają się jedynie w kontekście politycznym odnoszącym się chociażby do wyboru starostów (np. *Канкурэнцыя*

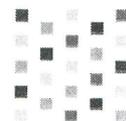


шляхты за мсціслаўскае гродскае староства ў 1735–1763 гг., choć i tu o mieście i jego mieszkańcach niewiele), nawet obszerny tekst dotyczący miasta – Nowogródka, koncentruje się na sferze politycznej (np. *Новагародак як адміністрацыйна-тэрытарыяльны цэнтр*). Życie codzienne obywateli Litwy pozostało na uboczu jego zainteresowań. To nie zarzut, Habilitant poświęcił swe badania pokazaniu życia politycznego WKŁ, i to mu się w znacznej mierze udało. Koncentrował się na Radziwiłłach, Sapiechach oraz wielu innych „rodach” litewskich i Czartoryskich, ale takie były realia, to oni kreowali codzienność polityczną Litwy, przy tym – co należy pochwalić – sporo miejsca w swych pracach poświęcał średniej szlachcie, dużo mniej znanej, to wydaje mi się najbardziej znaczącym dokonaniem A. Macuka. Nie przedstawiał jej tylko w roli klientów magnackich, ale pokazywał jej aspiracje i znaczenie w powiatach.

Ocena osiągnięcia naukowego – habilitacyjnego

Na osiągnięcie naukowe Habilitant wskazał pracę: *Грамадска-палітычнае жыццё Вялікага Княства Літоўскага ў часы бескаралеўя 1733–1735 гг. (Życie polityczne Wielkiego Księstwa Litewskiego w latach 1733-1735)*. Rozprawa ta jest wynikiem wieloletnich badań Autora. Cały czas zajmował się on powiązaniem rodzinnymi, politycznymi kreującymi się w WKŁ i te rozpoznał bardzo dobrze. Szeroki ogląd spraw szlacheckich i ich powiązań dała mu praca na tomami „urzędników litewskich” i tę jakość widać, gdy Autor przedstawia szczegółowe powiązania polityczne pomiędzy szlachtą i zachodzące w nich zmiany.

A. Macuk bardzo dobrze rozeznał stosunki personalne i zależności polityczne panujące na Litwie w omawianym okresie, co jest zgodne z tematem jego pracy. Brak jednak w niej elementów porównawczych i odniesień do Korony, a także szerszych nawiązań do sfery ideologii. Stanisław Leszczyński – Piast – kontra Sas, temu zderzeniu towarzyszyła dość głęboka dyskusja, również na temat kształtu państw polsko-litewskiego, ewentualnych kierunków jego reformy, a ta została w pracy bardzo zmarginalizowana. Podobnie potraktował A. Macuk kwestię programów politycznych poszczególnych stronnictw czy ugrupowań. Mógł to uczynić w części wstępnej, dodając jeden osobny rozdział tłumaczący w skali całej Rzeczypospolitej dotychczasowe problemy polityki wewnętrznej państwa polsko-litewskiego. Bardzo dobrze dopełniałby on trzy pierwsze rozdziały, które wprowadzają do rozważań głównych rozprawy. To rozdział pierwszy: *Historiografia i źródła*, gdzie trudno wskazać jakieś braki, natomiast należy pochwalić znajomość źródeł „litewskich”. Rozdział drugi: *System stosunków międzynarodowych i krajowa sytuacja polityczna w Rzeczypospolitej na początku lat 30. XVIII wieku*, koncepcyjnie spełnia wskazany wyżej postulat, ale





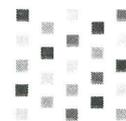
jest on bardzo krótki – 7 stron – i nie wyjaśnia wszystkich kwestii związanych z problemami wewnętrznymi. Również w tym kontekście trzeba wspomnieć „Wprowadzenie” do ocenianej monografii, jest ono zaledwie trzystronicowe i o koncepcji pracy niewiele mówi, tylko uzasadnia potrzebę jej napisania stanem historiografii białoruskiej, ten element jest oczywiście trafnie scharakteryzowany, ale temat mógł zostać uzasadniony szerzej i rozbudowany o metodologiczne kwestie i wagę podejmowanego problemu dla zrozumienia dziejów Rzeczypospolitej. Jeden z wątków tej ostatniej płaszczyzny został przedstawiony dobrze w rozdziale trzecim: *Polityka rosyjska w Rzeczypospolitej w 1733 r. i kandydatura "Piasta"*. Brakuje także w pracy odniesień do szerszego spojrzenia na czasy saskie, chociażby odniesienia do ich jaśniejszych barw, których używał do ich odmalowania prof. Jacek Staszewski.

Dalsza zasadnicza część pracy A. Macuka przedstawia już dzieje bezkrólewia po śmierci Augusta II na Litwie. To dziewięć rozdziałów dobrze wydzielonych, pokazujących z jednej strony chronologicznie co działo się w WKŁ w tym czasie, a z drugiej Autor pokazuje w ujęciu problemowym anomalie, najważniejsze zdarzenia i wskazuje na czynniki decydujące o konkretnym przebiegu walki o koronę. Konstrukcja taka jest oryginalna, ciekawa i właściwa. Merytorycznie również wszystkie te rozdziały należy ocenić jak najbardziej pozytywnie.

Rozdział czwarty: *Grodzieńskie zebranie i rady przed konwokacyjne Wielkiego Księstwa Litewskiego w 1733 r.*, pokazuje nastawienie elit litewskich do elekcji „domowego” kandydata, w tym również i wątpliwości. Ciąg dalszy tych rozważań zawarty został w rozdziale kolejnym: *Uchwały sejmu konwokacyjnego z 1733 r. a stosunek do nich magnatów i szlachty Wielkiego Księstwa Litewskiego*. W tym rozdziale wiele jest nazwisk podpisujących się pod uchwałami, ale czasami warto by zapytać – niekiedy indywidualnie – dlaczego ktoś „tak” się zachował. Tu odpowiedzi trzeba szukać – i nie wiadomo, czy jest ona – w bardzo rozproszonej korespondencji, i to nie tylko wielkich tamtego świata. Rozdział szósty: *Stosunek Rosji do sytuacji w Rzeczypospolitej po sejmie konwokacyjnym (lipiec-sierpień 1733)*, dopełnia ten obraz pierwszych miesięcy bezkrólewia na Litwie i jednocześnie wiele tłumaczy, co zresztą zauważył Autor rozprawy, a o czym również świadczy bardzo interesujący rozdział siódmy: *Szczególne stanowisko nowogródzkiej szlachty w sprawie wyboru Stanisława Leszczyńskiego i Augusta III na króla w 1733 r.* Analiza zawarta w tym rozdziale, owszem, pokazuje odmiennosc myślenia tamtejszych elit, lecz ich nie tłumaczy wyczerpująco.



Dwa kolejne rozdziały – ósmy i dziewiąty – zatytułowane: *Szlachta Wielkiego Księstwa Litewskiego w elekcji króla Stanisława Leszczyńskiego i Augusta III* oraz *Ruch zwolenników Stanisława Leszczyńskiego w Wielkim Księstwie Litewskim na przełomie 1733-1735*, ukazują w bardzo dobry sposób zwolenników „Piasta”, a także obawy szlachty związane z jego elekcją. Pod względem faktograficznym, przebieg i zmiany pozycji obserwacje Autora są bardzo cenne, uzasadnienie podejmowanych decyzji jest przekonujące, ale czy w istocie odzwierciedla ono nastawienie czy chęci, przynajmniej niektórych bohaterów, można mieć wątpliwości, co pokazują już kolejne lata po sukcesie Augusta III. Oczywiście wiele tłumaczy w tym względzie rozdział dziesiąty: *Szlachta województw wschodnich Wielkiego Księstwa Litewskiego i wojska rosyjskie na przełomie 1733-1735*. Owszem, to być może i pełne wyjaśnienie przyjmowanych postaw w danym czasie, lecz nie tłumaczy myśli odmiennych tkwiących w głowach obywateli i to nie tych będących u szczytu powiatów czy województw, lecz także tych niżej sytuowanych. Tego nie pokazuje również rozdział jedenasty rozprawy A. Macuka: *Ruch zwolenników Augusta III w WKL i rosyjskiej pomocy wojskowej w latach 1733-1735*. Nie ma wątpliwości, że o sukcesie Augusta III zadecydowała przewaga – interwencja rosyjska, to żadne *novum*, wiadomo także, że to ona skłoniła elity do pogodzenia się z wyborem Sasa, co zresztą pokazuje Autor w ostatnim rozdziale swej pracy: *Sejmy ambasadorskie Wielkiego Księstwa Litewskiego w 1735 r. a wewnętrzna sytuacja polityczna*. Pytanie jednak zasadnicze, które się w tej kwestii pojawia, to czy i na ile do akceptacji Augusta III byli przekonani chociażby ci pierwotnie mu przeciwni. Pytania o konformizm, pragmatyzm, czy „makiawelizm” – dlaczego by nie – litewskiej i polskiej szlachty tamtych czasów trzeba zadać. Odpowiedzi na te pytania pokazują się szybko przy na przykład decyzji zajęcia właściwego stanowiska w danym momencie, ale przecież nie zawsze z tym były zgodne myśli podejmującego decyzję, takie rozdwojenie jaźni wydaje się problemem kluczowym dla zrozumienia dziejów Rzeczypospolitej XVIII wieku. Przy podjętym przez Autora temacie odpowiedzi na te pytania nikt nie wymagał, ale należało je zadać, to z jednej strony ubarwiłoby pracę, a z drugiej jednak pogłębiło spojrzenie na podejmowany główny problem. Czasy saskie to nie „mój czas”, ale epoka mi bliska, z którą musiałem się ostatnio zetknąć przy swoich pracach. Zawsze mnie fascynowało, dlaczego ktoś jest za, a głosuje przeciw albo odwrotnie. Owszem, to zdarzało się zawsze, ale mam wrażenie, że w czasach saskich, szczególnie za Augusta III wyjątkowo często. W tym kryje się natura człowieka, być może, ale także niekiedy całej grupy, w tym przypadku szlachty, elity, obywateli Rzeczypospolitej. Wydaje się





czasami, że o sukcesach czy porażkach nie decydują cechy osobiste, takie jak np. odwaga, lecz kwestie mentalności, świadomości, które określają postrzeganie aktualnych zdarzeń.

Te uwagi dotyczące kwestii ideologicznych czy braku odwołań do nich albo ocen kondycji moralno-etycznej szlachty litewskiej nie deprecjonują osiągnięcia naukowego A. Macuka. Sugerują tylko by w przyszłych swoich badaniach szerzej postrzegał materię polityczną i społeczną czasów walki o koronę polską po 1733 i w przyszłości przez ten pryzmat spojrzął na całe czasy saskie. Tu również można zasugerować szersze spojrzenie na dzieje Rzeczypospolitej, chociażby w kontekście podejmowanych prób jej reformy, a także jej upadku. To przecież czasy saskie są uznawane za jedną z przyczyn upadku państwa polsko-litewskiego. Rozumiem, że praca ma charakter badań podstawowych i oparta jest głównie na materiale źródłowym, ale Autor mógł się pokusić o nieco szersze i głębsze spojrzenie na kwestię walki o tron Rzeczypospolitej w 1733 roku – wymiar polityczny dotyczący całości Rzeczypospolitej i ideologiczny, a także wizji tego państwa po nowej elekcji. Autor, owszem, co jest bardzo cenne, ukazał dzieje bezkrólewia na Litwie, ale jakby nie miał odwagi osądzić czy nawet ocenić tych, którzy w tym uczestniczyli czynnie w szerszym kontekście, np. całej Rzeczypospolitej i jej dalszej historii. Bardzo dobrze pokazał natomiast A. Macuk świat polityczny ówczesnej Litwy, to wprowadzie tylko trzy lata, ale to odbicie przeszłości i poniekąd zapowiedź przyszłości. Takich odwołań i przywołań jednak brak w ocenianej pracy, a szkoda, zyskałaby ona wówczas na wartości. Czasami ma się wrażenie, że praca powstawała jakby w wyabstrahowaniu od całości Rzeczypospolitej, jakby traktowała Litwę jako strukturę zamkniętą, to, owszem wynika z tematu rozprawy A. Macuka, ale wartość pracy znacznie by wzrosła, gdyby rozważania w niej były szerzej wkomponowane w Rzeczpospolitą. „Wstęp” i „Zakończenie” pracy wyraźnie pokazują, że Autora interesowała tylko Litwa, brakuje tu właśnie szerszego spojrzenia. Mimo wszystko także kontekst społeczny opisywanego czasu walki o koronę w Rzeczypospolitej mógł być szerzej zaznaczony, owszem, on się pojawia, ale tylko właściwie w odniesieniu do szlachty, a jednak przecież o jej zachowaniu w określonych sytuacjach decydowali ... chłopci, włościanie i ich zachowania w majątkach. Podobnie można spojrzeć na mieszkańców miast. Autor, owszem, to wie, ale np. zniszczenia czynione przez Rosjan traktuje tylko jako kategorię zagrożenia dla ekonomicznego funkcjonowania majątków szlacheckich, problem chyba jednak zdecydowanie głębiej widziała ówczesna szlachta.

W samej pracy są pewne usterki warsztatowe, w większości są one drugorzędne, ale naturalnie nie powinno ich być, to np. kwestia zapisu w bibliografii archiwum spraw zagranicznych Francji, czy



umieszczenie artykułu Tomasza Ciesielskiego, *Przygody wojenne...* w opracowaniach źródłowych. Także sama bibliografia w przypadku źródeł jest skonstruowana bardzo „mechanicznie”: archiwum/biblioteka i numer rękopisu, jednak zawsze można dodać, co się w tym zbiorze mieści, korespondencja kogoś, księgi jakieś, czy może pamiętnik albo *silva rerum*. Bibliografia wbrew pozorom – szczególnie przy braku sensownych inwentarzy archiwalnych – pomaga w rozwoju nauki.

Praca habilitacyjna powinna zawierać elementy nowatorskie, rozprawa A. Macuka ten warunek spełnia. W istocie „walka” polityczna na Litwie, także w szczegółach, została pokazana dobrze, sensownie, logicznie i w pełnej „krasie” oraz została bardzo dobrze udokumentowana, co pozwala na szersze komentarze i obszerniejsze oceny, postaci i mechanizmów funkcjonowania ówczesnej polityki wewnętrznej. Rozprawa habilitacyjna powinna być również syntezą i ten warunek można uznać, że został spełniony, jakkolwiek tu pozostaje pewien niedosyt.

Ocena pozostałego dorobku naukowego

Cały dorobek naukowy Habilitanta mieści się w czasach saskich. Nie ulega więc wątpliwości, że ten okres zna bardzo dobrze. Uczestniczył w pracach – grantach – które zaowocowały edycjami spisów urzędników województw WKL oraz deputatów trybunalskich WKL i to jest pierwsza część jego dorobku (por. wykaz dorobku Habilitanta), którą należy wyróżnić i pochwalić. Prace te powstały pod redakcją prof. A. Rachuby, a czasy saskie opracowywał w nich m.in. A. Macuk. To wydawnictwo bardzo dobrze opracowane i bardzo pomocne w pracach naukowych.

Druga niejako część dorobku naukowego A. Macuka to artykuły/ studia/ rozdziały umieszczane w monografiach zbiorowych i czasopismach. Jak już wspomniano, jest ich sporo, przeszło sto. Pochwalić należy przede wszystkim te, które dotyczą kwestii szczegółowych opartych na materiale źródłowym, a te stanowią większość w jego dorobku. Śmiem twierdzić, że to wartość równoważna z ocenianym jego „osiągnięciem naukowym”. Z tych publikacji – biorąc pod uwagę moje własne zainteresowania, które mi też z tego względu łatwiej, ale także pewniej ocenić – wskazałbym te z okresu panowania Augusta III, jego drugiej połowy. Bardzo dobrze A. Macuk pokazał spór o ocenę postawy Jana Massalskiego w artykule: *Między dworem królewskim a stronnictwami magnackimi: Sprawa Jana Massalskiego w latach 1759–1760*, skala opisanego problemu i jego reperkusje, bardzo dobrze obrazują mentalność litewskich, ale także polskich elit. Z kolei *Элекцыйныя соймакі ў панаванне Аўгуста III (1735–1763)*, to obszerny artykuł omawiający sejmiki elekcyjne litewskie, choć koncentruje się on głównie na aspektach technicznych wyboru i konkretnych przypadkach, to przynosi materiał do przemyśleń nad problemami związanymi z



kondycją moralno-etyczną ówczesnych elit całej Rzeczypospolitej. Sejmiki zresztą – praktycznie wszystkich województw litewskich – A. Macuk pokazuje prawie we wszystkich swoich publikacjach. Cenne są również uwagi A. Macuka dotyczące znaczenia urzędu marszałka na Litwie (*Rola marszałka powiatowego na sejmikach Wielkiego Księstwa Litewskiego za panowania Augusta III*), w tym przypadku główna wartość tego artykułu polega na omówieniu konkretnych przykładów działań marszałków.

Warto jeszcze wskazać – to niejako trzecia część pokazująca wkład A. Macuka w rozwój badań historycznych – na drobne artykuły dotyczące biografii postaci szlachty litewskiej tej mniej znanej albo w ogóle nieznannej. Ich życiorysy dopełniają obraz życia publicznego WKL, ale nie tylko. W tej grupie wymienić trzeba artykuły biograficzne m.in. Trojana Korsaka (*Палітычная дзейнасць Траяна Корсака Бабыніцкага ў панаванне Аўгуста III і Станіслава Аўгуста Панятоўскага*) Jana Bujnickiego (*Под Буйніцкіх у Полацкім ваяводстве ў панаванне Аўгуста III*), Leona Szemiotha (*Деятельность Леона Казимира Шемета в общественно-политической жизни ВКЛ в первой трети XVIII в.*), a także biogramy zamieszczone w *Polskim Słowniku Biograficznym*, m.in. Jana Michała Strutyńskiego, Karola Sulistrowskiego, Mikołaja Szemiotha (ten również *Полацкі кашталян Мікалай Шэмет у грамадска-палітычным жыцці Рэчы Паспалітай у першай трэці XVIII ст.*) – nie rozumiem, dlaczego nie zostały one wskazane w ankiecie „Dorobku”.

Wyraźnie także widać zainteresowanie A. Macuka województwem połockim. W istocie to cały cykl artykułów, m.in. na podstawie których powstała monografia: *Полацкае ваяводства ў XVIII ст.: ваявода, шляхецкая эліта, соймкі*. To kolejna przestrzeń jego zainteresowań, którą należy docenić i uznać za osiągnięcie naukowe.

Podsumowując dorobek habilitanta po osiągnięciu stopnia doktora, który nie został zaliczony do tzw. „osiągnięcia naukowego”, należy go uznać za znaczący. Są to artykuły i rozdziały w monografiach zbiorowych, wszystkie te teksty mają bardzo bogatą podbudowę źródłową. Autor w swych pracach wykorzystuje bardzo dużo materiału z NGAB w Mińsku, zasobu stosunkowo mało znanego w Polsce, nie jest to oczywiście jedyna podstawa jego badań. A. Macuk korzysta także obszernie z archiwów i bibliotek w Litwie, Polsce, Rosji i Ukrainie. Zaletą badań A. Macuka jest również to, że konsekwentnie od początku swojej kariery naukowej zajmuje się życiem publicznym WKL i sukcesywnie wchodzi na coraz to nowe ścieżki, może nie są one spektakularne, ale, powoli badając kolejne powiaty województw litewskich, poznaje całość tej obszernej problematyki i to w szerokim przedziale chronologicznym. Dzięki temu dobrze rozpoznał środowiska prowincjonalnych



elit litewskich, ale również poznał meandry ustroju WKL, teorię, ale przede wszystkim praktykę. To w pewnym stopniu może usprawiedliwiać dystans A. Macuka wobec czynienia odniesień do całej Rzeczypospolitej oraz sfery ideologii.

Z recenzenckiego obowiązku zwracam uwagę na brak w tym dorobku recenzji i artykułów recenzyjnych.

Ocena działalności popularyzatorskiej, dydaktycznej i organizacyjnej

Na temat tej pierwszej trudno się wypowiadać, ponieważ Habilitant ich nie wskazał takich zdarzeń wyraźnie. Jako działalność popularyzatorską można uznać niektóre z jego artykułów. Odnotować także trzeba, że A. Macuk starał się badania swoje, innych historyków białoruskich i także historyków litewskich oraz polskich propagować na Białorusi, chociażby czyniąc to w periodyku „Arche”. Można również za takie działania popularyzatorskie uznać jego wystąpienia konferencyjne. Brał udział w 51 konferencjach z referatem, to wynik statystyczny bardzo dobry, a biorąc pod uwagę fakt, że wygłaszał je na centralnych konferencjach w Mińsku, w Polsce i na Litwie, merytorycznie należy je ocenić pozytywnie. Był też organizatorem-współorganizatorem konferencji w Mińsku i w Warszawie, z których to obowiązków organizacyjnych wywiązał się dobrze. Jako redaktor udzielał się także przy tworzeniu monografii wieloautorskich, m.in. *Парламентарызм у Вялікім Княстве Літоўскім у XVIII стагоддзі. Актуальныя праблемы історыі і культуры*. W sferze dydaktycznej trudno coś wnioskować, gdyż A. Macuk pracował na stanowisku naukowym w Akademii Nauk w Mińsku i zajęć ze studentami nie prowadził.

Wnioski

Podsumowując ocenę osiągnięcia naukowego: *Грамадска-палітычнае жыццё Вялікага Княства Літоўскага ў часы бескаралеўя 1733–1735 гг. (Życie polityczne Wielkiego Księstwa Litewskiego w latach 1733–1735)*, stwierdzić można, że jest ono oryginalnym wkładem Autora w rozwój badań naukowych nad czasami saskimi. Również wiele innych, niewymienionych jako „osiągnięcie naukowe”, tekstów Autora skłania do takiej pozytywnej oceny, zazwyczaj dotyczą one spraw w większości nie znanych lub nie podejmowanych w historiografii polskiej. Warsztat historyczny habilitanta należy ocenić pozytywnie, tu jedynie można zalecić baczniejszą uwagę w tłumaczeniu tekstów polskich i ich interpretowaniu, abstrahując od rozprawy habilitacyjnej, gdzie cytatów *in extenso* jest niewiele, to jednak zapis „W wykazie osiągnięć naukowych”: „prace podstawowe” nie powinien się znaleźć. Sugerowałbym też odważniejsze, szersze spojrzenie na dzieje Rzeczypospolitej. Litwa, jakkolwiek związana z nią była „tylko” unią, to jednak tworzyła z nią



całość, nie można, nie da się jej wyabstrahować od całości. Wszystkie te uwagi nie zmieniają faktu, że dr A. Macuk to historyk doświadczony, znający bardzo dobrze źródła znajdujące się w Mińsku i szerzej na Litwie i w Polsce dotyczące także całej Rzeczypospolitej czasów saskich. Z pewnością zaliczyć go można do tej nielicznej grupy badaczy znających konteksty powiązań rodzinno-politycznych na Litwie czasów saskich. W mojej ocenie jest badaczem zasługującym na samodzielność w prowadzeniu badań naukowych.

W konkluzji stwierdzam, że osiągnięcie naukowe: *Грамадска-палітычнае жыццё Вялікага Княства Літоўскага ў часы бескаралеўя 1733–1735 гг.* Мінск 2020 A. Macuka, wraz z jego dorobkiem naukowym spełniają wszystkie warunki stawiane przez ustawę „O stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki” z 14 marca 2003 (Dziennik Ustaw z 2017 roku, poz. 1789), w związku z art. 179 ust. 2 z dnia 3 lipca 2018 r. (Dziennik Ustaw z 2018 r., poz. 1669), a także odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce” (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 478) i uprawniają mnie do postawienia wniosku o dopuszczenie dr. Andreja Macuka do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

Dariusz Rolnik, dr hab. prof. UŚ

Dariusz Rolnik